

FİRDEVSÎ-İ
RÛMÎ

حَمْدًا وَتَعْلَامًا وَبِحَمْدِ مَنْ تَعَالَى جَدِّهِ تَعْبَل
 حَكِيمٍ وَفَارِدٍ وَمَعْلَمٍ بِمِثَالِهِ يَوْمَ تَجْمَعُ الْعَمَلُ
 مَعَكُمْ أَلَمْ تَحْضُرُوا لِكُلِّ عَالَمٍ أَوْ رَمَقَضُ
 لِمَا مَوَسَّيْنَا وَلَا حُجْرٍ تَسْتَعِينُ بِالْجُودِ وَالْأَمَلُ
 وَصَلَّى كَتَيْبٍ وَصَلَّى كَرِيمٍ وَصَلَّى عَالَمِي
 مُبِينٍ أَيْدِيهَا لِيَوْمِهِمْ لَيْسَ لِيَوْمِهِمْ كَانَتْ
 تَكْبَلُ لِيَوْمِهِمْ مَوْجِيهِ سَيْبٍ وَصَلَّى بِحَيْثُ
 يَرِيحُهَا أَنْ تَهْلِكَ صَدْرُهَا بِدَعْوَتِهَا
 حَسَنٌ ذُرِّيَّتِي كَرِيمٌ سَابِقٌ لَوْلَا حَيْثُ سَدَّ
 لَقَدْ نَدَى كَرِيمٌ سَالِكٌ وَمَرْبُوعٌ مَسَالِكًا
 فَكَيْ رَحْمَتٌ فَضْلًا صَوَابٌ مَوْجِيهِ لَمْ يَدَّ
 أَلَمْ تَحْضُرُوا لِكُلِّ عَالَمٍ أَوْ رَمَقَضُ
 لِمَا مَوَسَّيْنَا وَلَا حُجْرٍ تَسْتَعِينُ بِالْجُودِ وَالْأَمَلُ
 وَصَلَّى كَتَيْبٍ وَصَلَّى كَرِيمٍ وَصَلَّى عَالَمِي
 مُبِينٍ أَيْدِيهَا لِيَوْمِهِمْ لَيْسَ لِيَوْمِهِمْ كَانَتْ
 تَكْبَلُ لِيَوْمِهِمْ مَوْجِيهِ سَيْبٍ وَصَلَّى بِحَيْثُ
 يَرِيحُهَا أَنْ تَهْلِكَ صَدْرُهَا بِدَعْوَتِهَا
 حَسَنٌ ذُرِّيَّتِي كَرِيمٌ سَابِقٌ لَوْلَا حَيْثُ سَدَّ
 لَقَدْ نَدَى كَرِيمٌ سَالِكٌ وَمَرْبُوعٌ مَسَالِكًا
 فَكَيْ رَحْمَتٌ فَضْلًا صَوَابٌ مَوْجِيهِ لَمْ يَدَّ

زهی خردی زانکه زهی آفریده ای که
 یوز و سنانی با من نهی سلطان کافران
 امین و جی هم معبود او زجر قان منزل
 هم دیده و عالم پر آنجا جوده آدم
 بشهر و میزد و ناکوس حکم عالم افضل
 زهی بجهت باطنش زهی بیادش صبیح
 عزیز بود سستی میزبان که سنا افضل
 علی به هلا که آن روزی حکم عالم یون
 تو سول سوبان آمدن تو بدین جی هم کل
 ابی حشم کلان نماند و نه جی هم کل
 حکم دیده مایان صفا بیخ از همه عمل
 بفرزندی و کجا که آید مصلح اولی الامر
 سلیمان نامه بالذکر النبی محمد صلی الله علیه و آله
 شیوه یکی بنا کوشه صلبد ز
 مکن بخل او کس او هم جی هم کل
 دلو که در دفع لوله کارش بوضعه
 جی کلان سزاندی جی هم کل

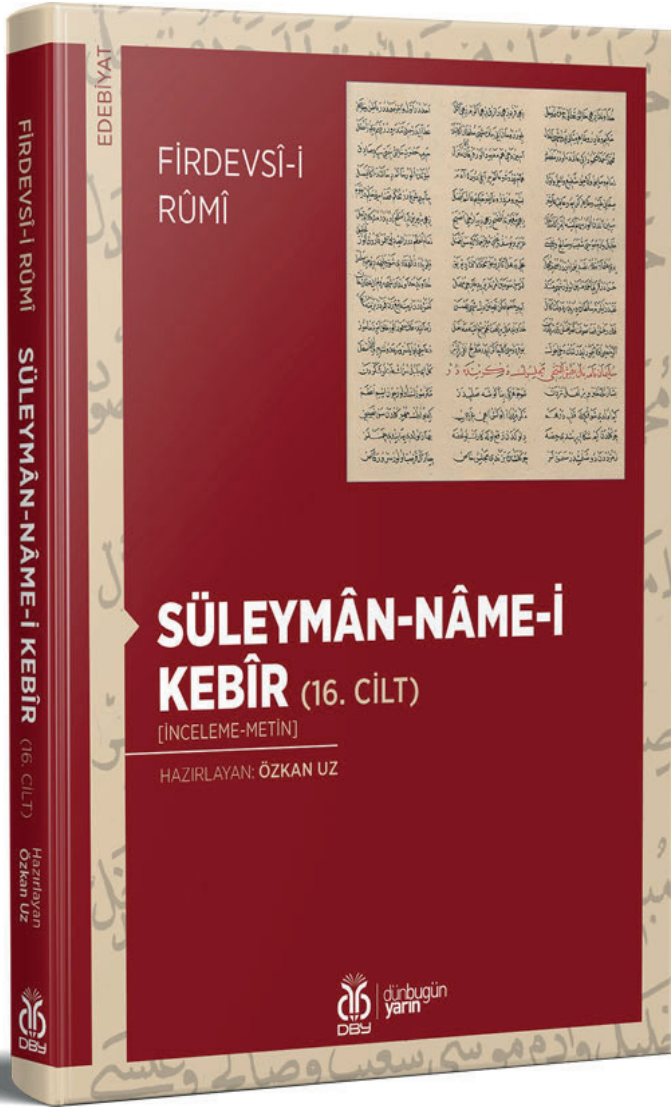
SÜLEYMÂN-NÂME-İ
KEBÎR (16. CİLT)

[İNCELEME-METİN]

HAZIRLAYAN: ÖZKAN UZ

dünbugün
yarin

DBY

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 264

Edebiyat: 129

ISBN 978-625-8371-72-7

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2022

Yazar: Firdevsî-i Rûmî

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Hazırlayan: Özkan Uz

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Haluk Gökalp

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Egokitap

(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr (16. Cilt) [İnceleme-Metin]

Hazırlayan: Özkan Uz (Dr.); Editör: Haluk Gökalp (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

230 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 264)

ISBN 978-625-8371-72-7

1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Divan

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Ön Söz.....	11
Kısaltmalar.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ

1. Hayatı.....	15
2. Edebî Şahsiyeti.....	20
3. Eserleri.....	24
3.1. Süleymân-nâme-i Kebîr.....	24
3.2. Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhi's-selâm.....	25
3.3. Münâzara-i Seyf ü Kalem.....	25
3.4. Tâli'-i Mevlûd-i Kebîr.....	26
3.5. Teşhîsü'l-İnsân.....	26
3.6. Terceme-i Câmeşûy-nâme.....	27
3.7. Hayât u Memât (Hayât-nâme).....	27
3.8. Pend-nâme-i Eflâtun.....	28
3.9. Silâhşör-nâme (Müsellâh-nâme).....	28
3.10. Satraç-nâme-i Kebîr.....	28
3.11. Kutb-nâme veya Kıssa-i Cezîre-i Midilli.....	29
3.12. Gülistân Tercümesi.....	30
3.13. Da'vet-nâme (Da'avât-nâme-i Firdevsî-i Tavîl).....	30

3.14. Firâset-nâme	31
3.15. Tuhfetü'l-Hâdî, Hadîkatü'l-Hakâyık, Hakâyık-nâme	31
3.16. Hâdis-i Ahsen	31
3.17. Süleymân-nâme vü Belkîs-nâme	32
3.18. Hakikat-nâme	32
3.19. Şerh-i Hâdis-i Erba'în	33
3.20. Kitâbü'l-Mevâiz	33
3.21. Vilâyet-nâme (Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî)	33
3.22. Süleymân-nâme Muhtasarı	33
3.23. Kur'ân-ı Kerîm'den Tefe'üle Dair Bir Risale	34

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. SÜLEYMÂN VE SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBİR

1. Hz. Süleymân	35
2. Hz. Süleyman'dan Bahseden Eserler	36
2.1. Süleymân-nâme-i Kebîr	36
2.2. Süleymân-nâme	36
2.3. Menâkıb-ı Süleymân bin Dâvud	37
2.4. Süleymâniyye	37
2.5. Kıssa-i Süleymân Peygamber Aleyhi's-selâm	37
3. Süleymân-nâme-i Kebîr'in Yazılış Tarihi	38
4. Süleymân-nâme-i Kebîr Kime Sunulmuştur?	38
5. Süleymân-nâme-i Kebîr'in Biçim Özellikleri	38
6. Süleymân-nâme-i Kebîr'in Yazılış Amacı	40
7. Süleymân-nâme-i Kebîr'in Konusu ve Diğer Süleymân-nâmelerden Farkı	40
8. Süleymân-nâme-i Kebîr'in Kaynakları	41
8.1. Kur'ân-ı Kerîm	41
8.2. Tevrât	42
8.3. Şeh-nâme	43
8.4. Hadisler ve Sahabe	44
9. Süleymân-nâme-i Kebîr Üzerine Yapılan Çalışmalar	45
10. Süleymân-nâme-i Kebîr'in Nüshaları	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBİR'İN XVI. CİLDİ

1. Süleymân-nâme-i Kebîr'in XVI. Cildinin Şekil Özellikleri	57
1.1. Nazım Şekilleri	58
1.1.1. Kaside	58
1.1.2. Gazel	59
1.1.3. Mesnevî	60
1.1.4. Nazm / Kıt'a	62
1.1.5. Müfred / Ferd	63
1.2. Vezin	63
1.3. Redif ve Kafiye	64
2. Süleymân-nâme-i Kebîr'in XVI. Cildinin Dil ve Üslup Özellikleri	65
2.1. Dil ve İmla Özellikleri	65
2.2. Üslup	70
3. Süleymân-nâme-i Kebîr'in XVI. Cildinin Muhteva Özellikleri	73
3.1. Yetmiş Altıncı Meclis	74
3.2. Yetmiş Yedinci Meclis	74
3.3. Yetmiş Sekizinci Meclis	76
3.4. Yetmiş Dokuzuncu Meclis	77
3.5. Sekseninci Meclis	78

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

1. Nüsha Tavsifi	81
2. Metnin Yazımında İzlenen Yol	81
3. Transkripsiyon Alfabesi	84

SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBİR

(16. CİLT)

1. Cildü's-Sâdisu 'Aşer	87
1.1. Süleymân-nâme'nün Yetmiş Altıncı Meclisün Zikrindedür	89
a. Dâsitân-ı Sâm-ı Süvâr Ceng Kerden-i Gurgur Dîv-râ	92
b. Dâsitân-ı Süleymân ve Kışsa-yı Ef'iyât ve Haşerât	105

c. Dāsītān-ı Ender-Ḥāşiyyeti'd-delak ü Ef'āl-i Av	107
d. Ḥāşiyyet-i Ender-şıfat-ı Mūş	107
e. Dāstān-ı Ender-Sıfat-ı Ḥuld	108
f. Der-Beyān-ı Ender-Sıfat-ı 'Irs	109
g. Dāstān-ı Ender-şıfatü'l-Ḥırpā	110
h. Ender-Ḥāşiyyet-i Şıfat-ı Sincāb-ı Kaşum	110
ı. Ender-Ḥāşiyyet-i Şıfat-ı Sincāb	111
i. Ender-şıfat-ı Ḥāşiyyet-i Kunfuz	112
j. Ender-şıfat-ı Feylekūs	112
k. Dāstānı Ender-şıfat-ı Fegācūs	113
l. Dāstān-ı Ender-şıfat-ı Saşankūr	114
m. Ender-şıfat-ı Mūş-ı Yabān	115
n. Der-Beyān-ı Temşilāt-ı Dāstān-ı Māzi	115
o. Der-Beyān-ı Meclis-i Aşer	117
1.2. Süleymān-nāmenüñ Yitmiş Yedinci Meclisüñ Zikrindedür	118
a. Dāsītān-ı Naşihat-kerden-i Nāşen Peyğamber 'Aleyhi's-selām	120
b. Hezā Dāsītān-ı Sührāb Şāh Ceng-i Ahvāl-i Öst	123
c. Dāsītān-ı İgvā Kerden-i Şeytān-ı La'ın Süleymān-Rām	129
d. Der-Beyān-ı Temşilāt-ı Dāsītān-ı Māzi	137
e. Der-Beyān-ı Meclis-i Aşir	139
1.3. Süleymān-nāme'nüñ Yetmiş Sekizinci Meclisinüñ Zikrindedür	140
a. Dāsītān-ı Pend Dāden-i Loşmān-ı Ḥekīm Süleymān 'Aleyhi's-selām	142
b. Dāsītān-ı Ḥayvānāt Musahhar Şoden Süleymān-rā 'Aleyhi's-selām Bi-izni'llāhi Te'ālā	147
c. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Esb	151
d. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Esb	153
e. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Ḥınzır	154
f. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Ester	155
g. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Zūrāfa	156
h. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Sırtlan	157
ı. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Rübāh	158
i. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Püzine	159

j. Der-beyān-ı Ender-şıfat-ı Fil	160
k. Dāstān-ı Ender-şıfat-ı Üştür	161
l. Der-beyān-ı Ender-şıfat-ı Ahū	163
m. Ender-şıfat-ı Gergedan Be-Şavl-i Loşmān Ḥekīm	163
n. Temşilāt	165
o. Der-beyān-ı Meclis-i Aşer	166
1.4. Süleymān-nāme'nüñ Yetmiş Tokuzuncı Meclisinüñ Zikrindedür	168
a. Dāsītān-ı Ḥavaşş-ı Ḥār-püş	169
b. Dāsītān-ı Sām-ı Süvār Ceng Kerden-i Ğurgur-ı Dıv-rā	170
c. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Şır	179
d. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Gürg	181
e. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Bebr	182
f. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Peleng	183
g. Ender-şıfat-ı Seg	184
h. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Ḥarguş	184
ı. Ḥaşşiyyet-i Ta'ü'ün	185
i. Ender-şıfat-ı Çetük	186
j. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Şevr	186
k. Dāsītān-ı Şıfat-ı Gāv-ı Kūhı	187
l. Şıfat-ı Gūsfend	188
m. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Kebş	189
n. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Büz	190
o. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Bebr-i Pāyān	191
ö. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Ḥimār	192
p. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Pars	192
r. Dāsītān-ı Ender-şıfat-ı Naşihat Kerden-i Süleymān-rā Nāşen Peyğamber 'Aleyhi's-selām	193
s. Der-Beyān-ı Ahvāl-i Nefs-i Emmāre ve Der-Fevāyid-i 'Aşl-güyed	195
ş. Der-Beyān-ı Meclis-i Aşir	196
1.5. Süleymān-nāme'nüñ Sekseninci Meclisinüñ Zikrindedür	197
a. Dāsītān-ı Sührāb Şāh ve Ceng-Kerden-i Aşaf	199
b. Dāsītān-ı İblis-i La'ın İgvā Kerden-i Süleymān-rā 'a.m.	203

c. Dāsītān-ı Süleymān-rā Muṭī ^c Kerden-i Cānavarān-ı Āteşi Bi-iznillāhi Te ^c ālā	208
d. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Āteş-i Maḥlūkāt	211
e. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Semender	212
f. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Kuḫnūs	212
g. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Berā ^c id	213
h. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Peleng-i Ser-āteşi	214
ı. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı A ^c nikūs	215
i. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı A ^c kaṭūs	216
j. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Āhū-yı Āteşi	217
k. Dāsītān-ı Ender-şifat-ı Semendün-i Āteşi	218
l. Der-Vaşf-ı Nefs-i Emmāre ve Der-Fevāyid-i ^c Aḫl-güyed	219
m. Der-Münacāt-ı Firdevsî-i Ender-Meclis-i Āḫer	220
n. Ender-Du ^c ā-ı Pādişāhü'l-İslām ve'l-Müslimîne E ^c azā'llāhu ve Enşārehu	221
Sonuç	223
Kaynaklar	227

Ön Söz

Klasik Türk edebiyatının beslendiği kaynaklardan söz edilirken araştırmacılar tarih, mitoloji, milli kültür, Kur'ân, hadisler, tasavvuf, peygamberler tarihi gibi birçok unsurdan söz eder. Bu kaynakların etkisiyle geniş bir coğrafyaya yayılan ve bin yıllık bir gelenekten beslenen bu edebiyat XVI. yüzyılda zirve dönemini yaşamıştır. Osmanlı Devleti doğal sınırlarına ulaşmış, İstanbul'un fethiyle siyasî bir güç haline gelmiştir. Devletin bu kadar büyümesi şüphesiz edebiyat alanına da olumlu yansımıştır. Fuzûlî, Bâkî, Zâtî gibi büyük şairlerin yetiştiği bu dönemde nesir alanında Lâmî Çelebî, Latîfî, Âşık Çelebi gibi önemli isimler de yetişmiştir. Bu çalışmanın konusu olan *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in müellifi Firdevsî de bu atmosferde yetişmiş bir sanatçıdır.

Firdevsî-i Rûmî diğer adıyla Uzun Firdevsî XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Şâir, II. Bâyezid, Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim gibi üç büyük padişahın dönemlerinde yaşamış ve onların hamiliğine nail olmuştur. II. Bâyezid'in isteğiyle manzum mensur karışık olarak yazdığı *Süleymân-nâme-i Kebîr* onu edebiyat sahasında haklı bir üne kavuşturmuştur.

Tek cümleyle söylemek gerekirse, *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in asıl konusu Süleyman peygamberin hayatı ve menkıbeleridir. Fakat bu tanım eserin ruhunu aksettirmek için yetersiz kalacaktır. Süleyman peygamberi konu edinen birçok kaynağın olduğu bilinmektedir. Ancak *Süleymân-nâme-i Kebîr*'i benzerlerinden ayıran özellikler bu eserin astronomi, mitoloji, coğrafya, tarih, felsefe, tasavvuf ile ilgili bilgileri içermesidir. Bu bilgiler ışığında eser, Süleyman peygamberin hayatı efsanevî, masalsı ve destansı unsurlarla anlatılmaktadır. Birçok

alandan bilgiyi sunması ve anlatımındaki didaktik söyleyişle ansiklopedi özelliği taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tezkireler ve ansiklopedik kaynaklar hatta Firdevsî'nin kendisi de bazı eserlerinde *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in cilt sayısının 360 civarında olduğunu ya da bu sayıda yazmayı planladığını belirtmektedir. Fakat eserin bugün itibarıyla bilinen 81 cildi bulunmaktadır. Bu ciltlerin yurt içi ve yurt dışında pek çok nüshasının varlığı bilinmektedir. Çalışmamız içerisinde bu nüshalarla ilgili yapılan yayınları, incelemeleri belirttik. *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in yoğun Türkçe kullanımı, üslubu, dönemin dil özelliklerini aktarması bakımından Türkçeye yaptığı hizmet yadsınamayacak kadar çoktur. Belki de bundan dolayıdır ki eser üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunu dil çalışmaları oluşturmaktadır. Fakat eserdeki tahkiyevî, tasvirî ve temsilî anlatım, nesirlerdeki seciler, tasavvufî unsurlar, manzum bölümlerdeki şekil ve muhteva özellikleri eserin edebî yönüyle de değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. İşte bu çalışmanın amacı da böyle hacimli ve önemli bir eseri dil ve muhteva açısından kapsamlı bir çalışmayla kültür zenginliğimizi arttıracak külliyyatın bir parçası olabilmektir.

Bu çalışma *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in 16. cildini konu edinmektedir. 14. cilde kadar Hz. Dâvud'un hayatını, 14. cilt ve sonrasında ise Hz. Süleymân'ın hayatını konu edinmektedir. 14. ve 15. ciltler M. Burak Çakın tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır. Bundan sonraki ciltler ise çalışanın tercihine bağlı şekilde sıra gözetilmeden hazırlanmıştır. Araştırmacıların birbirinden bağımsız ve habersiz olması böyle bir sıranın gözetilmesini mümkün kılmamaktadır. Biz çalışmada devamlılık ve süreklilik fikrini benimseyerek 16. cildi çalışmaya karar verdik.

Süleymân-nâme-i Kebîr'in 16. cildini konu edinen bu çalışmada eserin bilinen tek nüshası esas alınmıştır. Bu nüsha Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine Kitaplığında H. 1526 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Mücellled halde yazılan eserin bu nüshası *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in 14 ila 20. ciltlerini içermektedir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Hz. Süleymân ve onu konu edinen eserlerden kısaca söz edilmiştir. Aynı bölümde Firdevsî'nin hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölüm *Süleymân-nâme-i Kebîr*'i konu edinmektedir. Eserin yazılış tarihi, kime sunulduğu, biçim özellikleri, yazılış amacı, aynı adla yazılan diğer eserlerden farkı ve esere kaynaklık eden unsurlar üzerinde durulmuştur. Yine aynı bölümde *Süleymân-nâme-i Kebîr* üzerine yurt içinde yapılan çalışmaların kaynakçası verilmiştir. Bölümün sonunda ise eserin diğer ciltleri ve bunların nüsha bilgileri verilerek tablo halinde sunulmuştur.

Üçüncü bölüm *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in incelemesinin yapıldığı bölümdür. Bu bölümün ilk kısmında 16. cildin şekil özellikleri anlatılmıştır. Eserdeki manzumelerin nazım şekilleri, vezni, redif ve kafiye özellikleri bu kısımda incelenmiştir. Yine bu kısımda eserin dil ve imla özellikleri örneklerle sunulmuş, üslubu hakkında da genel bir çerçeve çizilmiştir. İkinci kısımda ise eserin muhteva özellikleri anlatılmıştır. Eserin bütünlüğünü bozmamak için eser içerisinde müellifin “meclis” olarak adlandırdığı bölümler alt başlık olarak yazılmıştır. Eserde anlatılanların muhteva özellikleri yetmiş altı ila sekseninci meclise kadar başlıklar altında anlatılmıştır.

Son bölümde ise nüsha tavsifi ve eserin Latin harfli metni hazırlanırken izlenen yol anlatılmıştır. Bölümün sonunda eserin çeviri yazısı verilmiştir.

Bu çalışmayı hazırlarken yardımlarını gördüğüm isimleri burada anmak isterim. Öncelikle, elindeki yazma eseri benimle paylaşma nezaketini gösteren sevgili dostum M. Burak Çakın'a, çalışmanın yükünü omuzlamamda yardımcı olan Prof. Dr. Haluk Gökalp'a, metni gözden geçiren arkadaşım Ramazan Bölük'e, bu süreçte zamanlarından çaldığım çocuklarıma yokluğumu hissettirmemek adına en az benim kadar yorulan sevgili eşime teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak; eğitim hayatım boyunca beni hep destekleyen annem ve babamı da burada anmadan geçemeyeceğim. Hassaten yakın zamanda ebediyete geç eden sevgili babama ne kadar teşekkür etsem az kalacaktır. Bu vesileyle bu eseri onun aziz ruhuna ithaf ediyorum.

Özkan UZ

2022

Firdevsî-i Rûmî

1. Hayatı

15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın ilk yarısında Fatih Sultan Mehmet, Yıldırım Bâyezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde yaşamış olan Firdevsî, h. 857'de (m.1453) Edincik'de (Aydıncık) Belkıs Pınarı'nda dünyaya gelmiştir. Bu bölge bugün, Dergâh Mahallesi olarak bilinmekte ve dergâha giden yola da Firdevsî Sokak denilmektedir.¹ O. Fuat Köprülü'nün *İslam Ansiklopedisi* Uzun Firdevsî maddesinde verdiği bilgilerle² babası M. Fuat Köprülü'nün *İslam Ansiklopedisi* Firdevsî maddesinde verdiği bilgiler³ birbiriyle örtüşmektedir. Bu ansiklopedi maddelerine göre; M. Fuat Köprülü'nün İstanbul'da bir kitapçıda rastladığı *Süleymân-nâme*'nin Arapça ön-sözünden sonra gelen kısım Firdevsî hakkında önemli bilgileri içerir. Buradaki bilgilere göre; Firdevsî'nin büyük dedesi Gazi Genek Bey'dir. Genek Bey, III. Alâeddin Keykubad döneminde önemli hizmetlerde bulunmuştur. Osman Gazi'nin Bilecek'i aldığı zamanda (1299) onun emrine girmiştir. Gazi Genek Bey'in oğlu İlyas Bey

¹ Bekir Biçer, *Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya: 2005, s.16.

² O. Fuat Köprülü, "Firdevsi, Uzun", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.13, İstanbul: 1996, s.127-129.

³ M. Fuat Köprülü, "Firdevsi", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, C.IV, İstanbul: 1988, s.649.

Orhan Gazi döneminde Gelibolu Sancak beyi, onun oğlu Hızır Bey ise I. Murad döneminde Sultanöyüğü'ne sancak beyi olarak atanmıştır. Hızır Bey'in oğlu Bazarlu Bey Firdevsî'nin dedesi olup Yıldırım Bâyezid idaresinde Ankara Savaşı'nda büyük kahramanlıklar göstermiştir. Firdevsî'nin babası ise Bazarlu Bey'in oğlu Hacı Genek Bey'dir. Kendisi İstanbul'un fethinde yer almış gazilerdendir. Bu hizmetine karşılık da kendisine Edincik (Aydıncık) zeamet olarak verilmiştir. Köprülü'nün Firdevsî'nin soyağacını verdiği bu bilgiler şairin *Kutb-nâme* adlı eserdeki bilgilerle paraleldir.⁴

Eldeki veriler Firdevsî'nin hayatı hakkında yeterli bilgi elde edilebilecek seviyede değildir. Hayatına dair kaynaklardaki bilgiler yetersiz ve tartışmalıdır. Bununla birlikte şairin ismine dair de bir fikir birliği olmadığı söylenebilir. Kaynaklarda Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Taviil, Uzun Firdevsî, İlyas Firdevsî Çelebi, Türk Firdevsî isimleri ile anılmaktadır. Latîfi, tezkiresinde “*Burûsevîdür. Erbâb-ı tevârih bey-ninde Uzun Firdevsî demekle meşhûrdur.*” sözleriyle tarihçiler arasında Uzun Firdevsî ismiyle bilindiğini belirtir.⁵ Kınalızâde şairi tarih ve hikâye anlatmada meşhur “Uzun Firdevsî”, sözleriyle tanıtır.⁶ Kâtip Çelebi *Keşfü'z-zünûn*'da “Firdevsî et-Tavîl”,⁷ *Beyânî Tezkiresi* ve *Künhü'l-Ahbâr*'da “Firdevsî” mahlasının kullanıldığı görülür.⁸ Tuhfe-i Nâîli ise “*Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Rûmî nâmlarıyla meşhûr*” ifadesini kullanır.⁹ N. Sami Banarlı da *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

⁴ İbrahim Olgun, İsmet Parmaksızoğlu, *Kutb-nâme*, TTK Basımevi, Ankara: 1980, s.11.

⁵ Latîfi, *Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsiratü'n Nuzamâ* (Haz. Rıdvan Canım), AKM Yayınları, Ankara: 2000, s.424.

⁶ Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuarâ* (Haz. Aysun Sungurhan), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara: 2017, s.659. e-kitap erişim: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0>

⁷ Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn* (Çev.Rüşrü Balcı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: 2007, s. 822.

⁸ Beyânî, Mustafa Bin Carullah, *Tezkiretü'ş-Şuara* (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara, TTK Yayınları, 1997, s.203; Gelibolulu Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı* (Haz. Mustafa İsen), AKM Yayınları, Ankara: 1994, s.160.

⁹ Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâîli* (Haz.Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), C. II., Milli Eğitim Yayınları, Ankara: 2001, s. 763

H. Süleymân ve Süleymân-nâme-i Kebîr

1. Hz. Süleymân

Hz. Süleymân Hz. Dâvud'un oğlu olup İsrailoğulları'na gönderilmiş peygamberdir. İslamiyet'te hükümdar-peygamber olarak kabul edilmesine karşın Yahudilik ve Hristiyanlıkta sadece kral olarak kabul görmüştür. İsminin kökeni İbranice Şelomoh (Şlomo)'dur. Bu isim, “barış, huzur, selamet, barışçı” anlamına gelmektedir. Hz. Süleymân henüz babası hayattayken (m.ö. X. yy.) on iki yaşındayken kral koltuğuna oturmuştur. Babası Dâvud ona Mûsâ'nın yolundan ayrılmamasını, krallığını güçlendirmesini, bunun için de neler yapması gerektiği konusunda da telkinlerde bulunmuştur. Süleymân tahta geçince babasının isteklerini yerine getirmeye çalışmış, düşmanlarını yenip krallığını güçlendirmiştir. Firavunun kızıyla evlenerek Mısırda birlik olmuş ve ülkeyi dış tehditlere karşı koruma yönünde sağlam adımlar atmıştır. Devlet kademesinde de yeni yapılanmalara gitmiştir.¹ Babasının ölümünden sonra onun vasiyeti üzerine Kudüs'te inşası yarım kalan Mescid-i Aksa'nın inşasına devam etmiş, yedi yıl içerisinde yarım kalan inşayı tamamlamıştır. 40 yıl hükümdarlığı sonunda ülkesi Yehuda ve İsrail adlarıyla ikiye ayrılmıştır.²

¹ Ömer Faruk Harman, “Süleyman”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 38, 2010, s. 56.

² İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, LM Yayınları, İstanbul 2002, s. 425.

Kur'ân-ı Kerim'de cinlerden ve insanlardan oluşan ordusuyla, Sebe melikesi Belkıs'la olan ilişkisiyle, hayvanlarla konuşmasıyla ve bunlardan başka konularla da 53 âyette adı geçen Süleyman peygamber³ Türk edebiyatında kıssa ve menkıbeleriyle de sıkça yer almıştır. Belkıs, Âsaf, Dâvud ile ilişkileri; karınca, çekirge ve hüdhüdle konuşmaları; cin, peri gibi mahlukatlarla hükmetmesi; mühür, asâ, hatem gibi belirli bir özelliğe sahip eşyaları ile edebiyatın her alanında karşımıza çıkmaktadır.⁴

2. Hz. Süleyman'dan Bahseden Eserler

Klasik Türk edebiyatında Hz. Süleymân'dan bahseden, onu konu edinen manzum, mensur veya manzum-mensur şekilde yazılmış telif veya tercüme birçok eser vardır. Bu eserler genel olarak Süleymân-nâme veya Süleymâniyye adıyla bilinmektedir. Bu eserlerden en çok bilinenleri şunlardır:

2.1. Süleymân-nâme-i Kebîr

XV. yüzyılda Firdevsî-i Rûmî tarafından yazılan ve II. Bâyezid'e sunulan eserdir. Çalışmamıza esas konu olan bu eser hakkında ileriki bölümlerde ayrıntılı bilgi verileceği için burada ayrıntı verilmemiştir.

2.2. Süleymân-nâme

II. Murad Süleymân-nâme yazması için Ahmed Dâî, Ahmedî, Şeyhoğlu, Sa'dî ve Şeyhî gibi birkaç şaire teklifte bulunmuş, bu isimlerden sadece Sirozlu Sa'dî bu teklifi kabul etmiştir. Böylece Sirozlu Sa'dî Türk edebiyatında Hz. Süleymân'ı konu edinen Türkçe ilk manzum eseri yazmıştır. XV. yüzyılda yazılan 3500 beyitlik bu eserin nüshası bilinmemektedir. Firdevsî *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in önsüzünde bu mesneviden bahseder. Kendi eserinin yanında bu eserin denizde bir damla sayılacağını söyleyerek eseri hafife alır.⁵

³ İskender Pala, a.g.e., s. 426.

⁴ Hüseyin Akkaya, "Süleyman" *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.38, 2010, s. 60.

⁵ Hüseyin Akkaya, a.g.e., s. 61.

Süleymân-nâme-i Kebîr'in XVI. Cildi

1. Süleymân-nâme-i Kebîr'in XVI. Cildinin Şekil Özellikleri

Şu an için 81 cildi tespit edilmiş olan *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in incelediğimiz 16. cildi genel itibarıyla mensur olmakla birlikte manzum-mensur karışık yazılmış bir eserdir. Bu ciltte farklı nazım şekilleriyle yazılmış manzumeler yer almaktadır.

Firdevsî mensur kısımlarda anlattığı hikayelerin sonunda veya ara yerlerinde anlatıya örnek vermek, anlatılan hikâyeyi desteklemek, olayı vurgulamak, akıcılığı sağlamak, konuyu somutlaştırmak, ilgiyi arttırmak için manzumeler yazmıştır. Çoğunlukla da didaktik yazılan bu manzumeler eserin tek düzeliğini gidermiştir.

Hz. Peygamber ve ehlibeyt sevgisi eserde yer alan manzumelerde sıkça adı geçen unsurlardandır. Manzumelerde çok nadir mahlas kullanan Firdevsî, makta beyitlerde Hz. Peygamber'e salavat getirme için çağrıda bulunur:¹

*Diñle imdi bu Süleymân-nâmesin
Vir şalâvat Muştâfâya mâ-ğazar* (91b/15-16)

*Cân u dilden vir şalâvat Muştâfâ'ya iy 'imâd
Tâ şefâ'at kıla yarın ol Muhammed hoş-nihâd* (92a/1)

¹ Mehmet Burak Çakın, a.g.e., s. 179.

Böyle diyüp anda İblîs itdi âh
Vir şalâvat Muştafâ'ya nik-hâ'h (95b/1)

Müşkilâti ister iseñ ola hal
Vir şalâvat Muştafâ'ya şâdumân (97a/2)

Ger dilerseñ bulsın andan necât
Vir şalâvat Muştafâ'ya pâk-i zât (99a/1-2)

İncelediğimiz eserin otuz beytinde “Vir şalâvat...” sözüyle başlayan mısra yer almaktadır.

M. Burak Çakın'ın *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in kasideleri üzerine hazırladığı çalışmasında² da belirttiği gibi Firdevsî yazdığı her kasidede tevhit ve na't bölümlerinden sonra ehlibeyti de zikreder. Ehlibeyt ve oniki imam zikrinden sonra Yezid ve Mervan'a lanet okur:

‘Alî'ye **Hel-etâ** dir Hağ Muhammed **Lâ-fetâ** dir bağ
Kılıpdur Zü'l-fikâr'ı şağ çalınca dîv cin şalşal

Hasan'dur kurret-i Ahmed Hüseyin olur şeh ü mesned
Kamusun sevmeyen mürted Yezid-i hâricî mühmel (84b/8-9)

1.1. Nazım Şekilleri

Süleymân-nâme'nin 16. Cildinde müellif manzum veya mensur kısma geçeceğini “nazm / nesr” vurgusuyla belirtmiştir. Firdevsî her manzumenin başında “nazm” yazdıktan sonra manzumesini söylemiştir. Aynı şekilde, manzumenin bitip mensur anlatıya başladığı yerde de “nesr” diyerek söze devam etmiştir. İncelediğimiz eserde yer alan manzumelerin nazım şekilleri ve bunlarla ilgili ayrıntılar şu şekildedir:

1.1.1. Kaside

Süleymân-nâme-i Kebîr'in 16. cildinde bir kaside yer almaktadır. Eserin giriş manzumesi olan bu kaside 18 beyitlik bir kaside-beççe'dir. Hezec bahrinde, aruzun “mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün”

² Mehmed Burak Çakın, *Kasâ'idü'l-Ferâdis Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr Kasideleri*, Sonçağ Akademi, İstanbul 2022, s.76

Metin

1. Nüsha Tavsifi

Çalışmada incelenen nüsha Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1526 demirbaş numarasıyla kayıtlı nüshadır. Kütüphane kaydında eserin adı *Süleymân-nâme*, müstensihi Firdevsî-i Rûmî (914/1509'da sağ) bilgisi yer almaktadır.

Sayfa ölçüsü : 35x260 mm.

Yaprak : 321

Satır : 21

Yazı türü : Nesih

Cilt : Miklepli, şemseli, vişne çürüğü deri

Kâğıt türü : Aharlı krem

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı sayfasındaki tarama motorunda (<http://yazmalar.gov.tr/eser/suleyman-name/116036>) eserin 14. cildi olduğu bilgisi yazmaktadır. Fakat eser *Süleymân-nâme-i Kebîr*'in 14-20 arası ciltlerini içermektedir. Çalışmamıza konu olan 16. Cilt 84a-122a varaklar arasındadır. İstinsah kaydı bulunmayan eserde metin siyah mürekkeple, başlıklar ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

2. Metnin Yazımında İzlenen Yol

Tek nüsha üzerinde hazırlanan metnin yazımında kendi içerisinde tutarlılık gözetilmeye çalışılmış ve yazma eser temelli çalışmaların hazırlanmasındaki geleneksel kurallar takip edilmiştir.

1. Metnin yazımında ses farklılıklarını belirtmek amacıyla transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Bu işaretler bir sonraki bölümde müstakil olarak verilecektir.
2. Metin içerisindeki başlıklar kırmızı (surh) ile yazılmıştır. Bu başlıklar kendi arasında tutarlı bir şekilde sayı ve harflerle sıralanmış ve koyu yazılmıştır.
3. Metindeki varak numaraları koyu ve köşeli parantez içerisinde [88a], [120b] şeklinde gösterilmiştir.
4. Her varaktaki satırlar için 1'den 21'e kadar numaralar verilmiştir. Bunlar ⁽¹⁾, ⁽⁵⁾, ⁽²¹⁾ şeklinde parantez içerisinde gösterilmiştir.
5. Metinde onarılan yerleri göstermek için köşeli parantez [ ] işareti, okunamayan yerleri belirtmek için ise sıralı nokta (....) işareti kullanılmıştır.
6. Metindeki uzun ünlüleri belirtmek için ünlü harflerin üzerlerine (-) işareti konulmuştur.
7. Okunduğu halde sözlüklerde bulamadığımız veya anlamlandıramadığımız kelimeler yanlarına soru işareti (?) konularak gösterilmiştir.
8. Eserde Firdevsî'nin adının yazımında metne sadık kalınmıştır. Fakat manzum bölümlerde müellifin adındaki nispet "î"leri pek çok yerde vezin gereği kısa/açık hece olarak okunmak durumundadır. Aruz uygulamasındaki kusurları metin içerisinde göstermek yerine uzatma/ınceltme işaretinin kullanılmaması tercih edilmiştir.
9. Metinde yer alan ayet, hadis, kelam-ı kibâr ve Arapça ibareler italik yazılmıştır. Bu ibarelerin bazılarının Türkçesi kendisinden hemen sonra müellif tarafından verilmiştir. Aksi durumda bu ibarelerin Türkçesi dipnotta verilmiştir.
10. Metindeki bazı kelimeler silinmeyle silinmeme arasında kalmış kimi yerlerde de tamamen üstü karalanmıştır. Bu tür kelimeler metin içerisinde gösterilmemiştir.
11. Metin yazılırken mümkün mertebe esere sadık kalınmış, gereksiz müdahalelerden kaçınılmıştır. Gereksiz yazılan hareketler

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR (16. Cilt)

METİN

1. [84a] Cildu's-Sādisu 'Aşer¹

[84b]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

(1) Hudāvendā zihī Hālīk te'ālā vaḥdehu ḳad cell
Zihī Ferd u zihī Rāzīk zihī Ekrem zihī Ekmel

Eḫad'dur Evvel ü Āḫir Şamed'dür Bāṭın u Zāhir

(2) Ḥakīm ü Ḳādir ü Zāhir mişāli yok şeh-i e' del

Bilür revḫān anı bende şeh ü² sultān aña bende
'Aṭā ider cān u tende virür fehm u ḳılır a'ḳal

(3) Muḫammed Aḫmed ü Maḫmūd iki 'ālemde odur maḳşūd³
Emīn ü Ḥayy u hem ma'būd olur Furḳān aña münzel

Ḥabīb-i Ḥazret-i Hālīk nebiyyü seyyidü şadīḳ

(4) İmām u sābīḳ u lāḫīk şefi' ü āḫir ü evvel

¹ On Altıncı Cilt

² Metinde "şehi" şeklinde yazılmıştır.

³ Hece sayısı fazla

Hümâm ü kıdvet ü ‘âlem çırağ-ı düde-i Âdem
Nübüvvetde olur hâtem risâletde aña fayşal

- (5) Şifâtı tayyib ü fâhir kerîm ü ‘âkıb ü ‘âşir
Beşîr ü münzir ü nâzır hakîm ü ‘âlem ü efđal

Binâsı şer‘idür muhkem kazâsı hükmidür mübrem

- (6) Mübîn andan olur mübhem kimse itmez aña medhâl

Zihî peygamber-i efđah zihî zibâ-ruğ-ı eşbah
Zihî şîrîn-leb-i emlah idüpdür müşkilâtı hal

- (7) Hâlîl ü Âdem ü Mûsâ Şu‘ayb u Şâlih ü ‘İsâ
‘Üzeyr ü Yûsuf u Yahyâ muķirr cümle ki sen efđal

İmâm A‘zam durur Şiddîk ‘Ömer Fârûk olur taḥķîk

- (8) Biri ‘Oşmân kuluñ taşdıķ idüpdür şuhuf-ı mücmel

‘Alî’ye *Hel-etâ*’dır Haķ Muḥammed *Lâ-fetâ*’dır baķ
Kılıpdur Zü’l-fikâr’ı şaķ çalınca dîv cin şalşal

- (9) Ḥasan’dur kıurret-i Aḥmed Ḥüseyn olur şeh-i mesned
Ḳamusın sevmeyen mürted Yezîd-i hâricî mühmel

Ḥudâvend-i ḥudâvendân Şeh-i Rûm âl-i ‘Oşmân Ḥân

- (10) Laķabdur eylerem sultân virüpdür devlet aña el

Emîr-i ḥaşm-efgen Tehem-ten-dil şeh-i Behmen
Güneşdür rezmine tîğ-zen ķamerdür bezmine meş‘al

- (11) Felek-raḥş u kazâ-şavlet kemer-baḥş u ķader-ķudret
Ḥudâvend-i melik rif at necm mîḥ atına meh na‘l

Zamânında felek ma‘mür olur ḥalk emrine me‘mür

- (12) Eger ḥaşmı ola Timur ider leng ü daḥı eḥvel

Kaynaklar

- Abul, Yasemin, *Süleymânâme-i Kebir’in 43. Cildi Üzerinde Metin ve İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2004.
- Akay, Asuman, *Firdevsî: Süleymân-nâme (44. Cilt) Metin ve Fiiller Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990.
- Akkaya, Hüseyin, “Süleyman” *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.38, 2010, s. 60-62
- Aksoy, Mustafa, *Uzun Firdevsî’nin Süleymân-nâme’sindeki Destan Unsurları. C.1 (giriş-inceleme)*, Doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2000.
- Ateş, Süleymân, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, C. VII, İstanbul 1990.
- Banarlı, Nihâd Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.
- Beyânî, Mustafa Bin Carullah, *Tezkiretü’ş-Şuara* (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara, TTK Yayınları, 1997.
- Bicari, Hasan “Süleymân-nâme’nin Budapeşte’deki Yazma Nüshası”, *Bilimsel Bildiriler 1972*, TDK Yayınları, Ankara 1975.
- Biçer, Bekir, *Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği*, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2005, 245- 261.
- Biçer, Bekir, *Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2005.
- Bozkurt, Nebi, “Nübe”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 33, 2007, s. 222-223.
- Büke, Himmet, *Firdevsî-i Rûmî, Hayatı ve Eserleri Hakkında Yeni Bilgiler*, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.7, S. 13, Aralık 2015, s. 481-501.
- Büke, Himmet, *Firdevsî-i Rûmî, Süleymannâme (38. Cilt), Dil Özellikleri, Metin, Söz Dizini*, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta 2015.

- Çakın, Mehmed Burak, *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Adlı Eseri (14-15. Ciltler) Metin - İnceleme*, Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018.
- Çakın, Mehmed Burak *Kasâ'idü'l-Ferâdis Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr Kasideleri*, Sonçağ Akademi, İstanbul 2022.
- Çatıkkaş, M. Atâ, *Süleymân-nâme-i Kebîr; 72. Cilt (Gramer, Sentaks, Lûgat, Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1979.
- Çatıkkaş, M. Atâ, "Türk Firdevsî'si ve Süleymân-nâme-i Kebîr", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 25, İstanbul: 1983, s.176.
- Çatıkkaş, M. Atâ, *Firdevsî-i Rûmî Satranç-nâme-i Kebîr (İnceleme-Metin-Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara, 2015.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2002.
- Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2018.
- Erdem, Mehmet Dursun, *Kitâb-ı Kısânâme-i Süleymân Aleyhisselâm Üzerine Söz Dizimi Çalışması Süleymân-nâme 74. Cilt*, Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2005.
- Erdem, Sargon, "Amâlika", TDVİA, 1989.
- Eren, Hulusi, *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr-34-35. Ciltler (İnceleme-Metin-Dizin)* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018.
- Firdevsî-i Rûmî, *Süleymân-nâme-i Kebîr (16. cilt)*, Topkapı Sarayı Müzesi, Yazma Eserler Kütüphanesi, Hazine Kitaplığı. H. 1526.
- Firdevsî, Şeh-nâme, (Çev.: Necati Lugal, Kenan Akyüz), C. I, MEB, İstanbul 1969.
- Genç, Gülnaz, *Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme (25 ve 26. Ciltler) Giriş-Metin-Sözlük*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.
- Gökalp, Haluk vd., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2011.
- Güleç, Hamdi, *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'si-42. Cilt, Dâsûtân-ı Ceng-i Âheng-i efrâsiyâb-ı Türk- Üzerinde Bir Metin İncelemesi*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1994.
- Harman, Ömer Faruk, "Lokmân" *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 27, 2003, s. 206-208.
- Harman, Ömer Faruk, "Kudüs", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 26, 2002, s. 323-327
- Harman, Ömer Faruk, "Süleyman", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 38, 2010, s. 56-60.

- İsen, Mustafa, *Latîf Tezkiresi, Heşt Behîşt*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1999.
- Jafarova, İlham, *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'i (63. Cilt) İnceleme- Metin-Dizin*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010.
- Kanar, Mehmet, *Farsça- Türkçe Türkçe-Farsça Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2010.
- Kanar, Mehmet, *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul 2018.
- Kanar, Mehmet, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2009.
- Kaplan, Savaş, *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme (29 ve 30. Ciltler) (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2019.
- Karaman, Fikret, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yayınları, İstanbul 2009.
- Kırca, Celal, "Ad", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul, 1988, s.333-334.
- Köprülü, Mehmed Fuad, "Firdevsî", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988.
- Köprülü, Orhan Fuad, "Firdevsî, Uzun" *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.13, İstanbul, 1996, s.127-129.
- Köz, İbrahim, *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Yazmasının (81. Cilt 70, 54 b.yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004.
- Kufacı, Osman, *Divan Şiirinde Bebr-i Beyân, Turkish Studies-Language and Literature 16/4*, 2399-2412, 2021.
- Kurnaz, Cemal, Çeltik, Halil, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, H Yayınları, İstanbul 2011.
- Kutluk, İbrahim, "Kenek Oğlu Orhan ve Teşhisü'l İnsan", *Türk Dili Belleten*, Ocak 1950, Seri III, Sayı 14-15, s. 29.
- Latîf, *Tezkiretü 'ş-şuarâ ve Tabsuratü'n nuzamâ* (Haz. Rıdvan Canım), Ankara 2000.
- Mütercim Âsım, *Burhân-ı Katı* (Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), TDK Yayınları, İstanbul 2009.
- Okumuş, Sait, *Klasik Türk Edebiyatında XV ve XVI. Yüzyıl Nesir ve Nâsirlerine Bakış, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2011, 4(18), 86-118.
- Olgun, İbrahim, İsmet Parmaksızoğlu, *Kutb-nâme*, TTK Basımevi, Ankara 1980.
- Olguner, Fahrettin, "Eflatun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1994.
- Önkal, Ahmet, "Übey b. Halef", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 42, 2012, s. 272.

- Özbek Arslan, Necmiye, *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr 11., 12., 13. Ciltler (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.
- Özyaşamış Şakar, Sezer, *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Yazmasının (81. Cilt, 28 yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003.
- Özyaşamış Şakar, Sezer, *Firdevsî-i Rûmî ve Terceme-i Câmeşûy-Nâme, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(4) 2007, 723-730.
- Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, LM Yayınları, İstanbul 2002.
- Tanyıldız, Ahmet, *Firdevsî-i Tavil, Münazara-i Seyf ü Kalem (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.
- Tanyıldız, Ahmet, *Uzun Firdevsî ve "Münâzara-i Seyf ü Kalem"i, Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2007, 22(22), 163-188.
- Tusî, Muhammed bin Mahmud bin Ahmed, *Acâyibü'l-Mahlûkât ve Garâyibü'l-Mevcûdât* (Haz. Menuçehr Sütüde), Tahran 1382.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalıcı Yayınları, İstanbul 2012.
- Usta, Halil İbrahim, *Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr; İnceleme-Metin-Sözlük*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.
- Vanlı, Murat, *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr (8.-9. Ciltler) (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2012.
- Varol, Mehmed Bahaüddin, "Ümeyye b. Halef", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 42, 2012, s. 305-306.
- Yavuz, Yusuf Şevki, Ünal Zeki, "Cebrâil", TDVİA, 1993.
- Yekbaş, Hakan, *Divan Şiirinde Yunanî Şahsiyetler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2010, 3(15).
- Yıldırım, Nîmet, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalıcı Yayınları, İstanbul 2008.
- Yıldız, Enes, *Divanlarda Küçük Mesneviler*, Doktora Tezi, Çukurova Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2019.
- <https://www.osmanlicaturkce.com/>
<https://kuran.diyaret.gov.tr/>
<http://lugatim.com/> (Kubbealtı Lugatı)
<https://sozluk.gov.tr/> (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)
www.osmanlicasozlukler.com

SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR

(16. CİLT)

Firdevsî-i Rûmî diğer adıyla Uzun Firdevsî XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın ilk yarısında II. Bâyezid, Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim gibi üç büyük padişah döneminde yaşamış ve onların hamiliğine nail olmuştur. II. Bâyezid'in isteğiyle manzum mensur karışık olarak yazdığı *Süleymân-nâme-i Kebîr* ona şöhret kazandıran eseridir.

Süleymân-nâme-i Kebîr'in asıl konusu Hz. Süleyman'ın hayatı ve menkıbeleridir. Bu eseri benzerlerinden ayıran özellik ise edebî yönünden ziyade ansiklopedik bilgi, tarihî kaynak olması ve astroloji, tarih, tıp, tasavvuf, hayvanlar âlemi, din, coğrafya gibi pek çok alanla ilişki kurarak bu kaynaklardan beslenmesidir.

Süleymân-nâme-i Kebîr'in 16. cildini konu edinen bu çalışmada eserin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine Kitaplığında H. 1526 demirbaş numarasıyla kayıtlı, bilinen tek nüshası esas alınmıştır. Sade ve anlaşılır bir Türkçenin hâkim olduğu eserin, gerek içerdiği konular gerekse Türkçeye olan katkısı düşünüldüğünde Türk diline ve Türk edebiyatına katkısı yadsınmayacak seviyededir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-72-7

9 786258 371727